

Ingrid Betancourt, que té nacionalitat colombiana i francesa, dóna les gràcies pel suport rebut dels ciutadans de París, davant l'Ajuntament d'aquesta ciutat, el 4 de juliol.

El fenomen Betancourt

L'alliberament d'Ingrid Betancourt, segrestada per les FARC ara fa sis anys, no tan sols ha suposat un fort cop per a la guerrilla, amb un efecte sobre la moral dels milers de combatents; el president colombià Álvaro Uribe podria veure aplanat el camí cap a un tercer mandat, tot i que la Constitució ho prohibeix.

L'alliberament d'Ingrid Betancourt, de tres espies nord-americans i d'onze militars i policies colombians era un esdeveniment tan desitjat pel Govern colombià que, fins i tot, els detalls de la seva presentació a la societat van estar cuidats amb tota atenció. Segons el president colombià Álvaro Uribe, l'èxit es va deure al grau

de perfecció de l'operació militar, però, en canvi, segons els seus detractors, l'alliberament de Betancourt va ser una maniobra que no exclou els suborns i l'aprofitament més o menys deshonest del treball fet per anteriors mediadors. Sigui com vulgui, el cop mediàtic, a banda de permetre l'alliberament, ha deixat les Forces Armades Revolucionàries de

Colòmbia (FARC) sense la seva carta més important de negociació política. Al mateix temps, com en tota aposta d'alt risc, l'operació de rescat aportarà grans beneficis al president Uribe. El desenllaç, que ningú discuteix que hagi sigut feliç, ha col·locat el president colombià en una immillorable posició per avançar pel camí de la seva reelecció, no contem-

plada i fins i tot prohibida per l'actual Constitució colombiana.

L'operatiu d'intel·ligència muntat pel Govern colombià va evidenciar l'aïllament que es viu a la zona controlada pels guerrillers i les seues greus dificultats de comunicació interna. En això rau, sobretot, l'explicació més immediata de l'error que significa haver deixat pujar els quinze ostatges a un helicòpter de l'exèrcit. Les xifres de les FARC assenyalen un poder en reculada, però de cap manera una derrota definitiva. En qualsevol cas, això tampoc no afavoriria completament Uribe: les FARC han de continuar existint o, si més no, subsistint, perquè el president segueixi mostrant-se com un necessari enemic eficaç.

Pèrdua d'efectius. En 2002, abans que Álvaro Uribe arribés al poder, les FARC comptaven amb uns efectius que se situaven entre els divuit i els vint mil homes armats. Avui, el Govern assegura que no hi ha més d'onze mil combatents a la selva. La disminució del nombre de tropes va afectar directament les seves estructures bàsiques: de 72 fronts actius, les FARC en tenen avui només 34, encara que alguns amb més de 200 homes. "Les FARC perden en el terreny militar i ara en el terreny polític. Els segrestats els havien permès fer xantatge al Govern i a la societat colombiana, al mateix temps que assolien interlocució amb governs estrangers i una opinió nacional i internacional sensibles al tema", explica Gustavo Morales Vega, director de la Facultat de Ciències Polítiques de la Universidad Javeriana de Cali.

Si la fortalesa no es mesura només pel nombre d'efectius, la guerrilla tampoc no pot estar satisfeta amb la sort que han tingut els seus grans líders, que són el mirall en el qual es mira Álvaro Uribe. Aquest any, de fet, les FARC han perdut dos dels set membres del comandament, Raúl Reyes i Iván Ríos. El primer va ser assassinat per l'exèrcit colombià a l'Equador; el segon va caure víctima d'un subaltern seduït per una recompensa d'un milió i mig d'euros. Fa unes setmanes es va saber que el 26 de març havia mort el cap de les FARC Manuel Marulanda, àlies *Tirofijo*, a causa d'un infart, segons va explicar la guerrilla. La desaparició de Marulanda podria haver estat determinant per enfortir el que ja és una onada creixent de desercions,

afavorida per Uribe. En un informe oficial difós la setmana passada, l'exèrcit va informar de la desmobilització voluntària de gairebé mil guerrillers entre els mesos de gener i juny. El cas més paradigmàtic va ser la rendició incondicional de la líder guerrillera Karina el maig. Fou la venjança d'Uribe perquè, segons algunes versions, ella hauria matat el pare del president, que va ser segrestat. En la primera declaració, Karina va dir que les FARC estan molt tocades per la pressió militar a què, amb el suport dels Estats Units, els sotmet el Govern colombià. Tanmateix l'opinió general entre els analistes és prudent: no creuen en un col·lapse ràpid i definitiu de les FARC, però sí que les opcions de la guerrilla es reduïxen dia a dia. En aquest sentit, sembla probable que, com va dir el senador del Polo Democràtic Gustavo Petro, l'evolució de les FARC va cap a una derrota definitiva. Petro, antic guerriller i destacat opositor a Uribe, celebra aquesta possibilitat, però lamenta que "l'alliberament de Betancourt suposarà un enfortiment d'Uribe, que tindrà davant seu la possibilitat de perpetuar-se en el poder." El president colombià, de fet, manté una disputa amb el Tribunal Suprem, que va qüestionar la validesa de la reelecció del 2006 arran de les denúncies per suborn a legisladors que hi van votar a favor. La setmana passada, Uribe va amenaçar els magistrats amb repetir l'elecció del 2006. Va comptar amb una dada tranquil·litzadora: els sondejos li adjudiquen avui un 90 % de popularitat.

Cap a un tercer mandat. No obstant això, el president ja no necessitarà complir la seva amenaça. El Tribunal Constitucional va legitimar el seu segon mandat i va aplanar el camí cap a un de tercer. És el primer efecte polític de magnitud de l'alliberament dels segrestats. Amb un Uribe cada vegada més fort, es fa més difícil una negociació amb la guerrilla. "La certesa d'una victòria militar sobre les FARC sempre distancia les solucions polítiques", va dir Gustavo Petro.

Sigui com vulgui, el president Álvaro Uribe ja pot pensar en la tercera reelecció, que va ser negada al peruà Alberto Fujimori i a l'argentí Carlos Menem. Aquesta és, de fet, l'única història d'èxit de la dreta en una Amèrica del Sud que sembla haver girat cap a diferents versions de l'esquerra. Uribe ni tan sols

té un competidor que li suposi un desafiament, com té, per exemple, Felipe Calderón amb Manuel López Obrador a Mèxic. Més encara, la possible candidatura presidencial d'Ingrid Betancourt serà concertada amb la d'Uribe: sembla impossible d'imaginar, almenys a curt termini, que l'ostatge alliberada faci campanya pública contra l'home que s'atribueix l'èxit del seu alliberament. Després de tot, l'explicació més fàcil de l'èxit d'Uribe és probablement, per una vegada, la menys certa: Colòmbia és el país on els Estats Units realment inverteixen. No és que el Pla Colòmbia, destinat a combatre el narcotràfic i la guerrilla –o a l'inrevés, car l'ordre no importa gaire–, sigui una autèntica victòria. Al contrari. Pot semblar un fracàs més aviat rotund, si es pensa en els termes del retorn de la inversió. Però la inversió hi és. I també Uribe, que va aconseguir canviar la Constitució, triomfar en una còmoda reelecció en 2006 i aspirar a la del 2010.

El seu principal opositor en 2006 havia estat el candidat oficial del Partit Liberal, Horacio Serpa. Tradicionalment, a Colòmbia es van alternar en el poder dos partits, el Conservador i el Liberal. Les seves realitats no es corresponen, de manera adequada, a les ideologies que s'associen amb aquests noms. Uribe va triomfar com un candidat liberal independent, enemistat amb la formació històrica del seu partit, al capdavant d'una coalició que per moments va poder semblar dubtosa o frèvola, i les demandes de la qual li va costar satisfer. Però com el seu enemic veneçolà Hugo Chávez, el colombià Uribe sap obtenir el vot popular per sobre dels partits. Ara com ara, Uribe aspira a guardar el més baix dels perfils, i que la seva segona reelecció mai sembli el fruit de la seva ambició, sinó una demanda irreprimible de les forces vives de la nació i, fins i tot, de la població sense distinció de classe. Per afavorir el president ja hi ha qui recull signatures. Res millor que un referèndum que serveixi per demanar una reforma constitucional. L'anhelada reelecció podria així aconseguir-se, sense majors violències formals a la Constitució i a la llei.

Federico Rivas Molina
Buenos Aires